

MODERN GÜZELLİK

Modern, Türk Dil Kurumu' nun tanımına göre: çağdaş. Yani oluşturulduğu ya da bulunduğu çağın anlayışına paralel olmak. Eğer televizyonun icat edildiği dönemde yaşıyorsak ışınlanmanın bulunmasını modernlikle ilişkilendiremeyiz; çünkü ışınlanma, o çağın gereksinim ve vizyonunun ötesinde bir noktadadır.

Güzel, yine Türk Dil Kurumu' nun tanımına göre; göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı. Demek ki her zıtlığın birbirini içinde barındırdığı üzere güzelin tanımını yapmak ve bulunduğu anlamı anlamak için çirkinde de ihtiyacımız var. Güzel ve çirkin birbirleriyle kıyaslanarak tanımlarını oluşturuyorlar. Güzel sözcüğünün tanımında kullanılan "hayranlık uyandıran" ifadesi bir sorgu penceresini açıyor düşüncelerimizde. Birçok sanat dalında ifade sözcüğü olan "estetik" bu sorgu penceresinin sınırlarını genişletiyor. Bir tiyatro oyununda kambur, yüzü bozuk, sesi çatallı ve boğuk olan bir karakterin başarıyla canlandırılmasını görmek bize haz verir, yani eğer oyuncu tarafından bu karakter başarıyla canlandırılmışsa, bu seyirciye "estetik doygunluk" verir ve böylece hayranlık uyandırır. Dolayısıyla göze de kulağa da hoş gelmiştir. Peki, böylesine çirkin bir karakteri estetik ve "güzel" yapan nedir? Aslında hangi alanda olursa olsun çirkin bir şeyin bile işe yarar belli kurallar ve çerçevelerle temellendirilip üstüne teknik araçlarla desteklenmesi ve böylece oluşturulması onu güzel kılar. Öyleki eğer bir mimar, çürük dişleri olan bir insandan yola çıkarak bir bina oluşturmak istiyorsa çarpık çurpukluktan, yeri geldiğinde "iğrendirici"lik ve düzensizlikten yararlanabilir. Bu, onun amacına bağlıdır. Bu yapının içinde barındırdığı çarpıklık, iğrendiricilik ve düzensizlik, mimarın amacına ve idealine ulaşmasını sağlıyorsa, bu kadar çirkinlik ona bakanda güzellik ve estetik hissi de oluşturabilir. Aynı zamanda bir müzisyen, iç savaşı anlatan bir beste yapıyorsa bestesindeki notaların uyumsuzlukları, müziğin ani kesinti ve geçişleri, tizlikler ve pesliklerin birbiriyle bağlantısızlığı ve uyumsuzluğu da bu etkiyi verir. Picasso' nun Guernica tablosu, birçok farklı ve "çirkin" öğeyi belli bir atmosfer içinde bir arada gösterir bize. Bu tablo konusunu iç savaştan almasına, o dönemin kötü bir dönemini yansıtmasına ve savaştaki çirkinliklere yer vermesine karşın bakan kişide estetik bir duygu yaratır. Picasso, çirkinliği rahatsız edici ve estetik bir biçimde tablosuna yansıtmıştır. İşte hangi alanda olursa olsun amaç ve idea belli olduğu sürece özne, bu amacına hizmet eden her malzemededen yararlanmalıdır. Modernlik de aslında bu süreçte ortaya çıkar. Yaşanılan çağ, insanı her ne kadar –günümüzün insanı gibi- bu çağdan kaçmaya çalışsa bile etkiler. Amacına ve isteğine sadık kalan özne, temel aldığı zorunluluk ve sınırsız hayalgücünün damıtıp bir anlam oluşturduğu durumda zaten modern bir "şey" yaratmış olacaktır. Bu süreçte estetik ve güzelliğin en önemli yanı gerçekliğidir. Özne, gerçekten bir şey ifade etmeyi isteyip onun araçlarını gerçekten kullanırsa, yani gerçekten çaba sarf ederse güzele ulaşır. Güzelde sahteliğe yer yoktur. Sahte olan şey, zaten var olan bir şeyin taklididir ki biz gerçeğini bildiğimiz kavramdan yola çıkarak sahte olan şeye "sahte" tanımını

yapabiliriz. Bu ister, rolü içselleştiremeyip oyunculuktan irak salt bir taklide yeltenen oyuncu, ister başka tablolardan “esinlenerek” onlardan fikri olmadan alıntı yapan bir ressam, ister sırf diğerleriyle uyumlu olsun diye bir bina tasarlayan mimar olsun, hiç fark etmez. Fikir, güzelin temelidir. Uyum (belki de ahenksizliğin uyumu) güzel için önemlidir; fakat odak noktası olmamalıdır. Yoksa özne, asıl odağından şaşıp sadece memnuniyet uyandırma isteğine kayabilir. Bu da modern için çok tehlikelidir. Modern ve güzelin bir arada bulunması için ardındaki fikrin temellendirilmesi, yani içinin boş değil, dolu olması gerekmektedir.

Çevremize baktığımızda, bir zamanlar çok kullanılan; fakat şimdi yeni çıkan akıllı telefonlar, müzik çalarlar ve birçok nesneden dolayı insanların aramadığı radyolardan açalım sözü. Nostaljik bir nesne; fakat hala bu nesnelere ilgisi olanlar azımsanacak sayıda değiller. Hatta bu nostaljik nesnelere koleksiyonlarını yapanlar da mevcut. Bu nesnelere kimi zaman giysilerde kimi zaman çantalarda kimi zaman perde desenlerinde de kullanılıyor. Demek ki insanlara “güzel” geliyor ki insanlar belli bir masraf yaparak veya ücret ödeyerek bu desenlerin süslediği nesnelere sahip oluyorlar; bazen de nesnelere kendilerine. Aslında bu tür eskileri unuttuğumuzda modernliğin de önünü kapatmış oluyoruz. Nasıl biz anne ve babamızın oluşturduğu bireylesek – fiziksel açıdan- yeni de eskiden doğan bir çocuk. Eskiye göre daha farklı, çünkü yaşadığı çağın anlayışında yoğrulmuş, anne babasının fikirlerinden yola çıkarak edinmiş bazı görüşleri ama. Kimi zaman bunu değiştirmiş kimi zaman buna bağlı kalıp daha da ilerletmiş; ama önce eskiyi fark etmiş, onun ne olduğunu bilmiş. Eğer eskileri göz ardı edip unutursa, yenilerin yetişmesine de ortam sağlayamayacak. Modernite, geçmiş referans almazsa kendisi bir geçmiş yaratıp geçmiş olmuş olacak. Çünkü sıfır noktasından başlayan her şey geride kalır.

Günlük hayatımızda da modernlikten bahsediliyor. Örneğin eskiden kızlar ile erkeklerin beraber vakit geçirmesi bile hoş görülmezken şimdi sevgililer aynı evde yaşayabiliyorlar. Peki bu modern güzel mi? Bu çağda yoğrulmuş ve yetiştirilmiş olan için tabii ki güzel; fakat önceki nesiller tarafından hala hoş görülüyor. Neden? Çünkü o moderniteyle yetişmemişler. Onlar da kendi çağlarının modern insanları. İnsanların yaşadığı ilk zamanlarda, bir hayvanı öldürüp çığ çığ yiyen bir mağara adamını bugünün düşüncesiyle bazı insanlar hoş bulmuyorlar; fakat bu mağara adamına da modern değil, diyebilir miyiz? Sonuçta o dönemde kendi ihtiyacını giderebileceği güzel bir yol bulmuş ve yaşadığı dönemin çağdaşı. Şimdi vejeteryan olan insanlar, bu dönemin koşullarında vejeteryanlar sonuçta. Sıfır noktasından ilerlemiş insanoğlunun en son sürüm nesilleri olarak. Geçici modernitenin içinde geçici bireyler olarak. Belki de yüzyıllar sonra onlara, mağara adamına sarf edilen sözler söylenecek. Kuşkusuz söylenecek. Çünkü değişmeyen tek şey değişimdir, klişesi yine kendini gösterecek, kendi kendini olumsuzlasa da.

Sonuç olarak benim şu an 30.12.2015’ te sizlerle paylaştığım bu yazı bile şimdiden eskidi. Artık yeni bir şey yazacağım bundan daha farklı bir şey yazacağım. Bunu geride bıraktım. Önüme bakarak, bu yazıyı yazdığımı unutmuyarak ve kendi fikirlerimi dilimin ve hayalgücümün imkanlarıyla destekleyerek... Güzel veya çirkin, tartışılır; fakat modern yazımın son satırları bunlar.